

V NEBU LUNA PLAVA

LITERARNI VEČER - SERATA DI POESIA

Liesa (Garmak)

Liessa (Grimacco)

13.09.2008

LUCIA GAZZINO

BETI STRGAR

LUISA BATTISTIG

Lucia Gazzino

PARI O PAI

Undis ains cençe di te
tu mi cjalis,
e no tu mi cjalis plui
mi mancje
cjarezze che sfueé
la pore come
blave sprecolade te gnot,
mi mancje ridade,
mi mancje vôs
mi mancj io
cuanche tu mi mancjis tu

(PADRE O PAPÀ/ Undici anni senza te/ mi guardi/ e non mi guardi più/ Mi
manca/ carezza che sfoglia/ la paura come/ grano sgranato nella notte/ mi
mancano risa/ mi manca voce/ mi manco io /quando mi manchi tu)

MADALENE

Ti viôt Madalene
fra lis Madalenis
cirî un balsim
par dulcî il sanc
piardût di Jesus

IL TO CUARP AL È IL VÊR CRIST

laît intes mans de gnot
cuant che il cûr dai omps
si smentèe di bati

(MADDALENA- Ti vedo Maddalnea/fra le Maddalene/cercare un balsamo/per
addolcire il sangue/perduto di Gesù/IL TUO CORPO E' IL VERO CRISTO/
marcito nelle mani della notte/quando il cuore degli uomini/si scorda di battere.)

STRENGIMI

Strengimi
streng di me
çe ch'al reste
prin
ch'o scjampi vie
Vie di me
Vie di ca
Strengimi
streng la me bocje
in t'un siump
prim che sedi buinore
e che torni la lûs
Strengimi
streng il
cidin dal gno cûr
prin che torni tampieste

(**STRINGIMI.** Stringimi/stringi di me /quello che rimane/prima/che scappi lontano/ lontano da me/ lontano da qua/ Stringimi/stringi la mia bocca/in un sogno/prima che sia l'alba/e torni la luce/Stringimi/stringi/il silenzio del mio cuore/prima che sia tormenta)

VELE CA'

Vele cà la poesie
platade intai dîs di fieste,
vele cà inte so lenghe dal cûr
intune pagjine sbregade
che samee papîr d'Egjît
insiorât di aur e d'arint

E i sentiments si fasin
colôrs e sunôrs cidins
e aghis che sbrissin
inte gnot o che cavalchin
flumps di dî.

Passions platadis
jenfri riis blancjis
par pôcs, par chei che
san lei letaris vuedis.

(ECCOLA. Eccola la poesia/nascosta nei giorni di festa/ eccola nella sua lingua del cuore/ su una pagina strappata/ simile a papiro d'Egitto/ prezioso d'oro e d'argento/ . E i sentimenti diventano /colori e suoni silenziosi/ e acque che scivolano/nella notte o che cavalcano/fiumi nel giorno./ Passioni nascoste/fra righe bianche/per pochi, per coloro che /sanno leggere le lettere vuote.)

PAR PIER PAULI PASOLINI

Jentrâ intal jenfri de tô anime
al è tant che sgarfâ intal mieç des tôs peraulis;
sturnî lis lagrimis
su fueis di un rôl colôr di rose;
cjaminâ sui sintîrs
dal torment di une storie
di te brusât dal soreli
biel che ti cjarezi
e tu mi cjareziss
su la stesse tiare.

(A Pier Paolo Pasolini - Entrare nella tua anima/è frugare fra i tuoi
versi/ stordire le lacrime/ su foglie di quercia rosa/camminare sui
sentieri /del tormento di una storia/di te arso dal sole/ mentre ti
accarezzo/ e mi accarezzi/ sulla stessa terra)

Beti Strgar

SOLZA UPANJA

Zima, čas ko vse izginja.
Na ulici pa on, čisto sam.
S skorjo kruha v roki, opazuje,
Kako se vse spreminja.

Prebadajo ga pogledi,
Ki jih že pozna.
Težko je biti fant ulice,
Brez nikogar, ki te rad ima.

Ko še noč se spusti,
In mesto zaspi,
Tokrat ko ostanejo le še javne luči,
Tokrat njegovo trpljenje svobodo dobi.

Po licu ena, pa še ena solza upanja spolzi.
Vsako noč enako,
Z eno samo željo zaspi.
Da se zjutraj, končno, v dan brez lakote in trpljenja zbudi.

NIČ

Mirujem. Gledam. Nič ne vidim.

Odsev se je izgubil,
Od vsega, tako živega, srečnega,
Od vsega, tako čudovitega,
Sijaj se je pogubil.

KAM ZDAJ?
LEVO, DESNO, NIKAMOR?

Mirujem. Gledam. Nič ne vidim.

Ni več tiste poti,
Ki mi je znova in znova kazala kam, kako.
A še kar jo iščem,
Tema, tišina, ničesar več.

ZAKAJ ZDAJ?
VČERAJ, JUTRI, NIKOLI?

Mirujem. Poslušam. Nič ne slišim.

Strune so utihnile,
Simfonija je obstala,
O, da bi jo le še enkrat slišala,
Kaj vse bi dala.

Mirujem. Poslušam. Nič ne slišim.

Vse je v tišino objeto,

Nič več odgovorov na vprašanja,
pa jih še kar iščem.
Tema, tišina, ničesar več.

Mirujem, gledam, poslušam.
VSE JE LE NIČ.

SVET POSTAL JE PRAVA MORA (glosa)

*DOBRO NIČ VEČ NE ZMAGUJE,
ALKOHOL POVSOD, MAMILA,...
SO ZA NAŠ SVET SPLOH ZDRAVILA?
KAM ČLOVEŠTVO USODA KUJE?*

Ni le v pravljicah vseh vaših,
zmagovalo samo tisto,
kar bilo je v duši čisto.
Že v starih, krutih časih,
pri vseh prednikih je naših.
To se danes ne spoštuje,
le denar se potrebuje!
In zato počno se stvarce,
dobre, slabe, za denarce.
Dobro nič več ne zmaguje.

Le poglej mladino našo,
komaj dobro svet opazi,
že je v odraslih fazi.
Brede v vedno večjo kašo,
Starši, kaj je z vzgojo vašo?
Prepovedano vabila,
daje vsem brez pojasnila.
Brž ko sebe se zave,
že poskusit hoče vse.
Alkohol povsod, mamila,...

In potem se človek vpraša,
so bile krvave reke,
res obvezne za razplete?
Je drugačna Zemlja naša?
Mar nam revščina ugaša?
V hladno senco svet ovila,
neprijaznosti je svila.
Človek, kje razum se skriva?
Strup se vsak dan bolj uživa,
So za naš svet sploh zdravila?

Lačna usta so ostala,
svet nasilje le obdaja,
nič več ni na Zemlji raja..
Vojna tega ni končala,
Zemlja je še bolj jokala.
Danes nam denar vlada,
celo družbo nam oblikuje,
Pa čeprav si ne priznamo,
sami kopljemo si jamo.
Kam človeštvo usoda kuje?

Luisa Battistig

NEVIESTI PARNESEJO SVETEGA DUHA TAH HIŠI

V tistin parvin liete, ki san bla oženjena, kajšan dan pred Veliko nočjo me je telefonala moja mat an me je jala:

"Poslušaj me! Ist bi imiela pridit gor h tebe an ti parnest žegnanco, potle ki jo gaspuod požegne tle par nas, popudan na veliko saboto. Tle iman puno diela, ka bi ti na mogla pridit po njo zvičer tisti dan?"

"Mama, ka si začela dielat?"

"Vien lepuo, de prou za prou bi imiela ist te jo parnest, ti pa imaš makino an vič cajta ku ist."

"Ti viedi lepuo, de jest nieman trieba nič! Tle par naši hiši parača nona Veronika vso žegnanco."

"Vien, de Veronika zna an nardi puno, ma ist san toja mat an muoran narest mojo dužnuost. Gledi pridit antà te povien vse lepuo! Je buojš, de se bomo guorile, kar se bomo vidle..."

Poviedala san noni, de moja mat je imiela niek za mi dat; mislila san na fujačo an na kajšne štrukje kuhane.

Nona je mučala, me nie jala pu besiede, ku kar se vie dost reči, ma se neče pokazat, de se jih zna, za na narest kajšan grieh...

Ona za veliko nuoč je bla vajena spejč mikane golobace voz fujače, ki so imieli na harbatu ice kuhano, brienje za oči an ojko tu piku.

Kupe smo jih runale an se smejale, če kajšan se je zdeu drugač ku galobac.

Zvičer na veliko saboto san šla do h moji materi, po kar ona me je bla obečala. Ta z izbe je paršla an daržala tu pest adno domačo lepo an novo pleteničico, pokrito z bielín tavajučan, an me je jala tele besiede: "Tala je adnà stara navada. Vsaka mat muora dat hčeri parvo lieto, ki je oženjena, žegnanco. An mene moja mat me jo je parnesla, na dan pred veliko nočjo, v mojin parvin liete poroke. Ist nosin naprej tolo navado, čeglih kajšne matera so jo zapustile. An tojin dvieman sestran san jin tuole dala, ma ti na vieš nič, ker si bla puno po kolegiah."

"Ma zakì se tuole da? Ka pride reč?"

"Ka te nie nič poviedala nona Veronika?"

"Nel!"

"Ankrat so guorili: *Neviesti parnesejo Svetega Duha tah hiši.* Fujača spečena doma je Sveti Duh. Pried ku se jo dene ču foran pejč, se nardi s škarjam križ nad njo. Tuole, ki je požegnano, se snie zjutra na veliko noč na tešč, potle ki se je zmolilo kajšno molitvo."

Not tu platenico san pogledala; ta pod tavajučan je biu an tont plan, adna čikera, adna taca, žlica, vilce, nuož. Tuole je bluo vse novuo, kupjeno. Mama je spekla an hliebac fujače, skuhala jajca, obužgala an diela kanelo gor po njih.

Not so bli še štrukji kuhani an adan salam. >

Kar mama mi je dala platenico odkrito, jo je požegnila pred mano an takole zmolila: "Svet Križ an Svet Duh naj jo požegnajo!"

Kar san tuole parnesla tle na muoj duom, san pokazala noni; ona pa me je jala: "Barkà je Perina, ku te je žeganco napravla! Kuo je lepuo videt, de šele kajšan darži za tele naše stare navade."

Jest pa: "Sada tuole, kar je za sniest, snejmo; to druge bon vse daržala za spomin. Nič ne bon nucala. Je prou lepuo, de me ostane tel liep spomin od moje matere an od mojga parvega lieta, ki san tle oženjena."

"Oh, čičica moja, na dieli tega, ki na boš imiela sreče! Buog ti dī zdravje an Buog ti pomaj vse uživat..."

Nona je imiela prou! Vse san nucala... ponucala!

Samuo te bieli tavajučac je lepuo shranjen tu trugli armarja. Vsako lieto ga uon vzamin an ga nucan za pokrit tisto žeganco, ki jo sada sama paračuvan z mojimi sinuovi.

Jest ne bon imiela hčere, ki me puojdejo proč od hiše drugan za neviesto...

Nečen mislit, ka bo jutre; vseč me je gledat an poslušat, kar iman sada, vsak moment, tist moment, ki živin.

Mislin na moje življenje tle v teli hiši an čudno me se zdi bit neviesta sada, ki smo sami. Jest san šele neviesta. Vien, duo je biu pred mano, pred nami, an dost so te ranci tarpeli za nan pustit, kar sada imamo.

Mislin na vse tiste nevieste, ki tle so živiele pred mano, kajšno je bluo njih življenje, kajšno je sada moje. Nie parglihe.

Moje donašnje težave one bi jih ne mogle zastopit an prenest. Takuo jest na njih prestoru bi ne ušafala tisto muoč za tako življenje, ki so one imiele tenčas. Cajti so spremenili žene. Ratale smo vajene nosit, rešit druge, nove an kompleksne probleme. Problemi, tisti so bli an bojo.

Sveti Duh... ankrat je biu, sada ga ne nosijo vič po naših hišah!

Hiše so prazne, zaparte. Duše zgubjene, gjuhe.

NAŠ ŠENK

Tiščala h sebe
tist žakjac pun karamel
an naglo letala po stazi,
ki peje od šuole do vasi,
za pokazat doma
šenk od meštre.

Miela san rojstni dan,
sedan liet, zaviedala,
da je biu muoj guod,
kliče se "compleanno",
dobi se šenke.
Takuo šuola me je učila.

Parvo šuolsko lieto,
parva meštra,
parvi šenk,
drug jizik,
drug sviet,
druge navade.

Od veseja san poviedala vsien,
da jest san imiela "compleanno"!
Odgovorili so me, doma,
da vsi na telin svietu
imamo tist dan, ma
an drug buj velik.

Muoj guod je biu dan

od mojga svetega pomočnika,
nosila svoje ime
an h njemu muorla se
parporočit, da bom živiela
zdrava an brez nasreč.

Od tistih mojih otročjih liet
puobnim lepuo vse goduove;
v jesenu
nono je bju slavnik,
vsa žlahta
večerjala par njemu.

V njega hiši
pet čičic, same kužine,
sediele na gorki klop
blizu špurgeta, lačne čakale
skliedo kuhanih štrukju,
obejenih z ocvarto mastjo an cuker na varh.

Lepa gubanca na sred mize,
no zarno ocukerana
ku Matajur z malo snega.
Gledala jo an ne uagala vprašat
an koščic za ga nest damu.
Vsi buozi samuo ona bogata.

(Stringevo a me - quel sacchettino pieno di caramelle - e veloce correvo per il sentiero - che portava dalla scuola al paese - per mostrare a casa - il regalo della maestra.

Quel giorno ricordava la mia nascita - avevo sette anni, scoprivo - che era la mia festa - si chiama "compleanno" - si ricevono i regali - così mi insegnavano a scuola.

Primo anno scolastico, prima maestra, primo regalo, un'altra lingua, un altro mondo, altre abitudini.

Dalla contentezza raccontavo - che io avevo "il compleanno"! - A casa mi rispondevano - che tutti in questo mondo - hanno quel giorno, ma - anche un altro ancora più grande.

La mia festa era il giorno - del mio santo Protettore - di cui portavo il nome - a lui dovevo - affidarmi per vivere - sana e senza disgrazie.

D quei miei anni infantili - ricordo bene tutte le feste; - in autunno - mio nonno aveva l'onomastico - con tutti i parenti - a cena da lui.

Nella sua casa - cinque bambini, solo cugine - sedevano sulla panca calda - vicino allo spolert, affamate aspettavano - la ciotola piena di strucchi lessi - conditi con burro soffritto e zucchero.

Bella la gubana in mezzo al tavolo - appena zuccherata - come il Matajur con poca neve. - La guardavo e non osavo chiedere - un pezzettino da portare a casa.
Tutti poveri, solo lei ricca.)

Kulturno Društvo Rečan Circolo Culturale
Liesa-Garmak Liessa-Grimacco (UD)

September 2008
(Pripr. Margherita Trusgnach)

Si ringraziano gli autori